

MANDATUL PARLAMENTAR: NOȚIUNE, TRĂSĂTURI ȘI TIPOLOGIE

Micu Victor - Președinte al Consiliului Superior al Magistraturii, doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

Articolul cuprinde o analiză profundă a mandatului parlamentar cu scopul de a-i releva tipologia, trăsăturile și particularitățile. O atenție specială se atrage distincției dintre mandatul din dreptul public și mandatul din dreptul privat. De asemenea, mandatul parlamentar este analizat în ipostaza sa de funcție de demnitate publică.

Cuvinte-cheie: mandat, parlamentar, mandat parlamentar, mandat imperativ, mandat reprezentativ.

Article includes a deep analysis of the parliamentary mandate with the aim to reveal his typology, features and peculiarities. Special emphasis is put on the distinction between mandate in the public law and the mandate in the private law. Also, the parliamentary mandate is analyzed as public dignity.

Keywords: the mandate, the parliamentary, the parliamentary mandate, the imperative mandate, the representational mandate.

Статья посвящена глубокому анализу депутатского мандата с целью выявления его типологии, черты и особенности. Особый акцент сделан на различии между мандатом в публичном праве и мандата в частном праве. Кроме того, депутатский мандат анализируется как ответственная государственная должность

Ключевые слова: мандат, депутат, депутатский мандат, императивный мандат, репрезентативный мандат.

După cum am stabilit cu ocazia unor alte demersuri științifice, titlul în baza căruia națiunea încredințează reprezentanților săi puterea de a guverna și de a decide din numele său poartă denumirea de *mandat* [25, p. 238; 37, p. 20] (în cazul nostru – *mandat parlamentar*). Din punct de vedere politic și juridic, această categorie prezintă o importanță deosebită, inclusiv sub aspectul problematicei investigate – răspunderea Parlamentului, ceea ce ne-a determinat la o analiză profundă a acesteia pentru a-i releva tipologia, trăsăturile și particularitățile.

Concept. Termenul *mandat* derivă din limba latină, în care *mandatum* are semnificația de

„ceea ce este încredințat, indicat, ordonat” [22, p. 229].

În doctrină, prin noțiunea de „mandat” se subînțelege:

- o împuternicire dată unei persoane de către alta (sau o colectivitate [40, p. 330]) pentru a-i reprezenta sau apăra interesele [3, p. 194; 2, p. 182];

- împuternicire dată de cetățeni unei persoane, aleasă de ei pentru a vorbi și a acționa în numele lor [11, p. 375].

Conceptul în cauză este frecvent utilizat atât în dreptul constituțional (inclusiv parlamentar), cât și în dreptul civil, el exprimând categorii juridice fondate pe elemente comune, de tradiție,

și anume de împuternicire, procură, reprezentare [18, p. 662].

Înainte de a trasa o paralelă între folosirea noțiunii date în dreptul public și cel privat, ținem să atragem atenția la faptul că *Constituția Republicii Moldova* [15] utilizează în textul său asemenea expresii precum: *mandatul de deputat* (art. 62), *mandatul Parlamentului* (art. 63, 64), *mandatul reprezentativ*, *mandatul imperativ* (art. 68). Deci, după cum se poate observa, termenul *mandat* este folosit atât în legătură cu parlamentarul, cât și în legătură cu Parlamentul (sau Camerele acestuia, bunăoară cum este prevăzut în *Constituția României* [17]).

În context, cercetătorii precizează că mandatul Parlamentului și mandatul deputatului (și al senatorului după caz), se implică unul pe celălalt, se realizează unul prin celălalt. Aceasta rezultă din faptul că, deși se exercită individual, ca expresie a voinței generale, mandatul parlamentarilor se realizează la nivelul adunării din care parlamentarul face parte. Nici nu ar putea fi altfel, întrucât parlamentarii exprimând, prin exercitarea mandatului lor, voința generală, ar însemna că dacă sunt în minoritate să nu o mai poată exprima. Dar, întrucât voința generală se realizează la nivelul Parlamentului, acesta, în ansamblul său, are un mandat ce rezultă din modul de exercitare și realizare a mandatului fiecărui parlamentar, așa cum voința națională, ca expresie a suveranității, rezultă din voința majoritară a poporului [18, p. 664].

Dincolo de această particularitate importantă, se impune în atenție și faptul că deși este menționat în câteva articole din Constituție, *mandatul parlamentar* nu este definit de aceasta (nici de alte acte legislative relevante în domeniu, precum *Regulamentul Parlamentului* [35] sau *Legea cu privire la statutul deputatului în Parlament* [34]), așa cum este definit, de exemplu, mandatul în dreptul civil. Respectiv, misiunea în acest sens revine pe bună dreptate doctrinei dreptului constituțional [3, p. 195].

Evident, în esență, *mandatul parlamentar* este și el o împuternicire de a reprezenta. Specificul acestuia constă însă în faptul că el nu intervine în sfera raporturilor juridice civile (private), ci semnifică o împuternicire cu care titularul său este investit prin alegeri, al cărei conținut este prede-

terminat de lege [23, p. 230]. Evident, diferențele în acest sens sunt cu mult mai multe.

Mandatul în dreptul public și mandatul în dreptul privat. În dreptul privat se admite, că o persoană o reprezintă pe alta dacă acționează în locul și pe seama sa, cele două părți fiind *reprezentantul* și *reprezentatul* [9, p. 216]. În concret, în dreptul civil reprezentarea este definită ca un procedeu de tehnică-juridică prin care o persoană, numită *reprezentant*, încheie acte juridice cu terții în numele și din contul unei alte persoane, numită *reprezentat*, avînd drept consecință producerea directă în persoana reprezentatului a efectului actelor juridice [7, p. 211].

Reprezentarea poate rezulta fie din voința reprezentatului care acordă un mandat reprezentantului (este vorba de *contractul de mandat*, prin care, potrivit art. 1030 din *Codul civil al Republicii Moldova* [12]: mandantul, împuternicește cealaltă parte – mandatarul, de a o prezenta la încheierea de acte juridice, iar aceasta, prin acceptarea mandatului, se obligă să acționeze în numele și pe contul mandantului), fie din lege, cum este, de exemplu, cazul reprezentării minorilor, fie din hotărîre judecătorească.

Evident, reprezentarea din dreptul public se deosebește net față de cea din dreptul privat. O primă deosebire o reprezintă *părțile raportului de reprezentare*. În dreptul privat, raportul de reprezentare se naște între două persoane, fie ele fizice, fie juridice. În dreptul public, raportul de reprezentare se stabilește între națiune prin intermediul corpului electoral (parte a acestuia care participă la scrutin – e.n.) și membrii adunării reprezentative. În dreptul privat nu există reprezentare decât dacă reprezentatul are o voință căreia reprezentantul trebuie să i se conformeze și căreia trebuie să îi dea socoteală. Or, în dreptul public, pe de o parte, reprezentantul, cel care exercită suveranitatea, autoritatea legislativă nu este o persoană întrucît se compune din indivizi care se schimbă la intervale mai mult sau mai puțin regulate.

Pe de altă parte, reprezentatul, suveranul – poporul nu este o persoană, el nu are o altă voință decît cea exprimată de reprezentanți. Astfel, s-ar putea afirma că reprezentatul, poporul sau națiunea există numai din momentul în care o voință este exprimată în numele său adică din momentul

în care el este reprezentat [30, p. 185; 41, p. 76]. În consecință, mandatul din dreptul public este *colectiv*; atunci când reprezentanții sunt desemnați prin alegeri, mandatul de care ei beneficiază nu este individual, ci este un mandat dat de națiune, ca ființă colectivă, ansamblului în totalitatea sa. În ceea ce privește dreptul privat, mandatul în raporturile civile poate fi atât colectiv, cât și privat.

Un alt criteriu de distincție în context servește *izvorul reprezentării*. În dreptul privat acesta, după cum am precizat *supra*, poate fi contractul dintre părți (numit de lege – contract de mandat), legea sau hotărîrea judecătorească. În schimb, dreptul constituțional nu operează cu categoria juridică de contract, reprezentarea luînd naștere ca urmare a alegerilor, parlamentare sau prezidențiale ori, în cazuri speciale, ca urmare a desemnării (de exemplu, reprezentarea minorităților naționale în România [41, p. 77]).

Constituționaliștii accentuează în acest sens că mandatul parlamentar nu rezultă dintr-un contract, ci *politicește* reprezintă „o convenție între alegători și cei care aspiră la dobîndirea mandatului, avînd la bază o platformă electorală” [23, p. 230]. Deci, fiind determinat de interesele poporului pe care îl reprezintă, mandatul nu este un contract, iar alegătorii, prin faptul alegerii, nu stabilesc Parlamentului drepturi și obligații [14, p. 61].

Altfel spus, mandatul parlamentar nu presupune nici o relație subiectivă între alegător și ales, între care nu există nici raport de subordonare, nici acord de voință [33, p. 6-15; 42, p. 85; 18, p. 664]. Alegerea este un act colectiv în care voințele orientate în același sens se unesc în vederea producerii unui efect de drept. Totodată, în calitatea sa de act juridic - condiție, alegerea declanșează aplicarea unui statut prestabilit [41, p. 77] sau, în alți termeni, alegerea este o nominalizare comparabilă cu cea a unui funcționar, Constituția fiind cea care determină statutul membrului Parlamentului [18, p. 664].

Deci, reprezentarea în dreptul public, și în speță mandatul de drept public se deosebește de mandatul din dreptul privat și în ceea ce privește *conținutul*. În dreptul privat drepturile și obligațiile sunt stabilite de către părți, în dreptul public – de Constituție, legile electorale sau regulamentele parlamentare.

Spre deosebire de reprezentarea din dreptul privat, care poate fi expresă sau tacită, reprezentarea în dreptul public este întotdeauna *expresă*, alegătorii votînd pentru o listă sau pentru un candidat, în funcție de tipul scrutinului folosit, de listă sau uninominal [18, p. 663]. De aici poate fi dedus și un alt moment important: mandatarul din dreptul civil îl reprezintă pe cel de la care a primit însărcinarea, deputații (și senatorii) însă, deși au fost desemnați de către alegătorii dintr-o circumscripție electorală, prin actul alegerii reprezintă poporul și sunt în slujba acestuia, mandatul parlamentar fiind astfel unul reprezentativ.

În același timp, dacă potrivit dispozițiilor *Codului civil*, mandatarul poate fi substituit printr-o altă persoană, deputații (și senatorii) nu pot fi înlocuiți, mandatul primit din partea poporului fiind acordat *intuitu personae*. În esență, mandatul de drept public este dat unei anumite persoane, din cauza încrederii pe care aceasta o inspiră în corpul electoral, dreptul public fiind dominat de principiul *delegata potestas non delegatur* [1, p. 204; 41, p. 79].

Sub aspectul dat, precizăm că Parlamentul reprezintă însuși poporul, iar parlamentarii sunt delegații săi, care nu pot delega, în niciun caz prerogativele lor unor funcționari ai statului [2, p. 178].

În ceea ce privește *crearea obligațiilor*, în dreptul privat, reprezentantul, prin actul juridic încheiat, îl obligă doar pe reprezentat, actul neavînd efecte în ceea ce îl privește, el lucrează doar pe seama reprezentatului. În dreptul public, în schimb, reprezentanții, mandatarii națiunii/poporului se obligă, prin actele normative pe care le adoptă, și pe ei înșiși. Deci, ei obligă întreaga colectivitate din care fac parte și ei înșiși [21, p. 96].

Dacă în dreptul privat reprezentantul încheie, în numele și pe seama reprezentatului un act juridic, în lipsa ori cu depășirea împuternicirii de a reprezenta, acesta din urmă poate ratifica actul juridic, înlăturînd ineficacitatea actului încheiat de reprezentant. În dreptul public, alegătorii nu au posibilitatea de a ratifica actele îndeplinite de aleși, dacă aceștia și-au depășit mandatul primit, întregul mandat fiind evaluat cu prilejul următoarelor alegeri sau depășirea limitelor mandatului este sancționată cu invalidarea actului normativ emis, de către justiția constituțională [41, p. 78].

Totodată merită atenție și deosebirile privind încetarea mandatului. Dacă încetarea mandatului civil se produce prin revocarea de către mandant a împuternicirii date mandatarului, renunțarea mandatarului la mandat sau moartea acestuia, încetarea mandatului parlamentar nu se poate realiza prin revocare, fiind unul reprezentativ, el cunoscând alte moduri specifice, cum ar fi demisia [18, p. 663], pierderea drepturilor electorale sau existența unui caz de incompatibilitate, iar în cazul mandatului Parlamentului în ansamblu acesta poate înceta la expirarea termenului sau prin dizolvare [41, p. 80].

O ultimă distincție ce merită a fi relevată în context privește faptul că *mandatul* în dreptul civil este unul *imperativ*, dat fiind că acesta ordonează o acțiune, pe care mandatarul este obligat să o îndeplinească, să raporteze îndeplinirea ei fără să depășească limitele împuternicirilor date, sub riscul că mandantul poate oricând să întrerupă mandatul, cu toate consecințele respective [4, p. 31]. Deci, caracterul imperativ al mandatului din dreptul civil desemnează o situație în care mandatarul (cel care deține mandatul) este strict legat de porunca primită de la mandant, pe care n-o poate modifica, fiind obligat să o îndeplinească întocmai. În caz contrar, el poartă răspundere juridică, având obligația de a prezenta mandantului o dare de seamă, iar ultimul, în funcție de rezultatele misiunii îndeplinite, poate prelungi termenul mandatului sau îl poate retrage [2, p. 182].

În lumina acestor particularități ale mandatului din dreptul privat, precizăm că, în vederea explicării raportului dintre națiune și aleșii ei, inițial, s-a avut în vedere teoria reprezentării din dreptul civil, reflectată în dreptul public în instituția *mandatului imperativ*, care, datorită neajunsurilor a fost ulterior înlocuită cu teoria *mandatului reprezentativ* [41, p. 62]. Ținând cont de aceste momente, în cele ce urmează ne propunem să elucidăm esența și particularitățile celor două tipuri de mandat, pentru ca într-un final să stabilim și să argumentăm caracterul mandatului parlamentar actual, reglementat de Legea fundamentală.

Tipologia mandatului parlamentar. Dincolo de cele menționate *supra*, se impune în atenție ideea că mandatul parlamentar prezintă importante trăsături specifice, care diferențiază pre-

stația parlamentarilor de aceea a altor persoane care efectuează activități în serviciul general. O semnificație deosebită în context prezintă faptul că mandatul parlamentar, ca un mandat de drept public, mai precis de drept constituțional, poate fi, fie un mandat *imperativ*, fie unul *reprezentativ* [41, p. 64] (distincția dintre acestea urmînd a fi conturată în cele ce urmează).

Teoria mandatului imperativ [13, p. 155; 27, p. 255] își găsește sorgintea în concepția cu privire la suveranitatea populară, în virtutea căreia alegătorii dintr-o anumită circumscripție electorală încredințează un mandat unor persoane chemate să-i reprezinte și care urmează să se conformeze întru totul voinței alegătorilor. În cazul în care parlamentarii nu-și îndeplinesc mandatul, în mod culpabil, pot fi revocați de către alegători. Astfel, rațiunea mandatului imperativ constă în faptul că parlamentarii exercită o funcție socială, pun în aplicare voința generală a poporului și sunt responsabili pentru respectarea acesteia [32, p. 24].

Din perspectiva teoriei în cauză, aleșii, care trebuie să exprime voința electorilor, sunt ținuti a se supune ordinelor imperative ale acestora, transformîndu-se astfel în prepuși, adică în funcționari supuși ordinelor celor în numele cărora acționează. Aleșii sunt astfel ținuti a respecta în mod riguros programul pentru promovarea și apărarea căruia au fost desemnați: ei elaborează sau modifică programul pe care îl propun electorilor conform voinței acestora. Deci, alesul trebuie întotdeauna să acționeze prin opiniile și voturile sale în cadrul adunării, conform dorinței comitenților săi [41, p. 114]. Altfel spus, potrivit teoriei mandatului imperativ, în temeiul împuternicirii parlamentarul acționează numai potrivit instrucțiunilor obligatorii date de către alegătorii săi, el neputînd acționa nici împotriva, nici în afara sau lipsa acestora [38, p. 291-292].

Dacă el ignoră sau epuizează instrucțiunile imperative primite, trebuie să revină în fața alegătorilor pentru a solicita altele noi. În consecință, alegătorii din circumscripția electorală pot retrage împuternicirile fără nici o motivare. Deci, alesul este revocabil, electorii putînd să-l demită din funcție, prin intermediul procedurii revocării, la inițiativa unui anumit număr de cetățeni [41, p. 114].

Cu alți termeni, în temeiul mandatului imperativ, mandatul parlamentar poate fi revocat. Revocarea este indisolubil legată de mandatul imperativ întrucât presupune, în mod necesar, culpa reprezentantului în exercitarea mandatului său [38, p. 291-292], culpă ce practic reflectă nerealizarea instrucțiunilor primite din partea electorilor.

În același timp, se impune în atenție momentul că mandatul imperativ presupune că alesul este reprezentantul numai al electorilor din circumscripția electorală și nu a întregii națiuni, plata acestuia făcându-se de către electorii care l-au ales [41, p. 114] și revocarea la fel.

Așadar, din teoria mandatului imperativ rezultă mai multe consecințe [24, p. 106-108]:

- mandatarul, de regulă, parlamentar nu exprimă propria voință, ci voința celor care l-au mandatat (corpul electoral dintr-o anumită circumscripție);
- conduita lui în adunarea reprezentativă nu poate fi alta decât cea prescrisă expres de către mandanți;
- parlamentarul trebuie să raporteze periodic alegătorilor săi asupra modului cum își îndeplinește mandatul;
- mandatul acesta poate fi revocat, în sensul că fie alegătorii care l-au ales îi pot revoca mandatul, fie poporul, pe calea unui referendum poate modifica sau anula orice decizie a adunării reprezentative dacă aceasta nu corespunde voinței sale.

Într-o altă opinie, mandatul imperativ (care stă la bază „teoria suveranității poporului”) posedă următoarele trăsături [4, p. 38]:

- alegătorii ar trebui să dicteze soluții pe care parlamentarii să le voteze, iar în cazul în care nu le-ar da aceste directive, parlamentarii ar trebui să țină cont doar de interesele particulare numai ale celor care i-au ales;
- în cazul neexecutării sau al exercitării defectuoase a obligațiilor mandatului, parlamentarii pot fi revocați și atrași la răspundere patrimonială;
- alegătorii, ca și mandanții, ar trebui să suporte toate cheltuielile cu indemnizațiile și alte avantaje ale parlamentarilor mandatați [8, p. 14];
- în cazul în care mandatul imperativ ar fi în favoarea partidului ce a susținut candidatura parlamentarului, acesta ar putea avea aceleași

drepturi, amintite mai sus, asupra parlamentarului. În acest sens, nerealizarea programului politic ar antrena atât răspunderea politică, cât și materială, excluderea din partid și revocarea parlamentarului [10, p. 71].

Dincolo de cele enunțate, cercetătorii susțin [24, p. 106-108; 41, p. 115] că teoria mandatului imperativ este iluzorie întrucât, pe de o parte, poate duce la abuzuri grave, în sensul că adunările parlamentare ar fi complet paralizate dacă aleșii ar trebui de fiecare dată să se întoarcă la electori în vederea obținerii de instrucțiuni pentru fiecare problemă în parte, fiind imposibil de a prevedea modul lor de acțiune pentru fiecare problemă. Pe de altă parte, această teorie poate duce la rezultate total opuse față de cele urmărite de partizanii teoriei suveranității populare: alesul supus în teorie voinței circumscripției sale electorale este, în realitate, subordonat voinței unei minorități politice din circumscripția respectivă care vrea să domine viața politică. În plus, revocarea mandatului său ar fi realizată la solicitarea aceleiași minorități politice.

Ținând cont de aceste dezavantaje, dar și de altele, pe fonul respingerii utilității mandatului imperativ, s-a dezvoltat teoria mandatului reprezentativ, ca o teorie opusă celei dintâi.

Teoria mandatului reprezentativ [28, p. 613; 26, p. 7-47] își are originea în concepția referitoare la suveranitatea națională (care dă prioritate reprezentării în raport cu exercitarea directă a suveranității de către popor [24, p. 373]), în conformitate cu care întreaga putere emană de la națiune, mandatul reprezentînd o împuternicire pe care persoanele alese o primesc de la întreaga națiune și, în consecință, ea se exercită în mod independent față de alegători, care nu mai pot da ordine, instrucțiuni și directive celor aleși de ei și nu-i pot revoca.

Deci, potrivit acestei teorii, Parlamentul primește un mandat colectiv, dat de către întreaga națiune adunării reprezentative, fiind astfel autorizat de națiune să o exprime și reprezinte [18, p. 665].

De aici pot fi deduse două momente:

- parlamentarul nu este reprezentantul circumscripției sale, ci împreună cu colegii săi, este reprezentantul poporului în întregul său [41, p. 116];

- caracterul colectiv al mandatului parlamentar derivă din faptul că calitatea de reprezentant nu este dată parlamentarului, ci Adunării reprezentative [20, p. 115].

În esență, obiectul mandatului reprezentativ este de a conferi celor învestiți dreptul de a vorbi în numele națiunii, de a lua decizii ce au aceeași forță juridică la fel cum ar emana de la corpul electoral și care, în consecință, nu au nevoie de a fi ratificate popular [41, p. 66].

Pe cale de consecință, mandatul acordat nu mai poate fi cenzurat de membrii națiunii, care neavînd dreptul de decizie finală, trebuie să se supună deciziilor luate de națiune ca o voință superioară și distinctă de suma individualităților [41, p. 62]. Sub acest aspect, se susține că votul, în cadrul concepției suveranității naționale, rezumă și epuizează misiunea alegătorilor [24, p. 373], iar mandatul reprezentativ constituie o garanție a capacității de lucru a adunărilor parlamentare [27, p. 256].

Pe de altă parte, nu trebuie negat faptul că odată delegată puterea reprezentanților, trebuie stabilite limite în care aceștia urmează să acționeze, fie prin instituirea unor mecanisme de răspundere față de cei care i-au desemnat, fie prin controlul reciproc al puterilor [41, p. 62]. Or, existența unui mandat reprezentativ nu înseamnă o ruptură între alegători și aleșii lor, fie și numai din motive electorale [19, p. 14].

Important este că chiar dacă aleșii trebuie să respecte voința celor care i-au ales, totuși, din momentul alegerii, ei beneficiază de un anumit grad de autonomie față de aceștia. Mai mult, „ei nu pot fi revocați pe durata mandatului [24, p. 373], or, după cum susține prof. I. Deleanu, mandatul ar înceta să mai fie reprezentativ dacă un corp politic l-ar putea retrage [22, p. 230]. Deci, parlamentarii sunt iresponsabili juridic față de alegători, promisiunile lor electorale fiind lipsite de valoare juridică, iar demisia în alb – lovită de nulitate absolută [41, p. 116].

În aceeași ordine de idei, atragem atenția la faptul că, din momentul alegerii, parlamentarii beneficiază de un anumit grad de autonomie, care se manifestă și în raporturile cu partidele sau formațiunile politice pe listele cărora au candidat.

În literatura de specialitate, referitor la raporturile alesului cu partidele politice, s-a pus pro-

blema existenței unei compatibilități între disciplina de partid, pe care deputații aleși pe listele sau la propunerea unor formațiuni politice ar trebui să o respecte și libertatea exprimării opiniilor lor în exercițiul mandatului de parlamentar, fără a fi supuși vreunei influențe, opinii care să exprime faptul că în exercitarea mandatului ei sunt în serviciul poporului [27, p. 256].

Astfel, s-a argumentat că disciplina de partid dă expresie adeziunii politice la un anumit program de guvernare al unui anumit partid. Calitatea de parlamentar conferă însă o deplină libertate de expresie, pe care acesta o exercită în cadrul orientării sale politice. Apartenența la un anumit partid nu-l poate obliga pe parlamentar să adere în mod automat la punctul de vedere al acestuia. El are dreptul să-și exprime în mod liber opiniile sau voturile politice, să accepte sau nu anumite inițiative ale guvernului, să propună amendamente, să exercite controlul asupra executivului. Pe cale de consecință, partidele care au deputați aleși în parlament nu pot cere demisia sau revocarea acestora pe motiv că au încălcat disciplina de partid sau că în activitatea lor parlamentară nu au respectat directivele încredințate de către partid [27, p. 256].

Din cele menționate, se poate conchide că în contextul mandatului reprezentativ, relația dintre parlamentar și alegător este garantată moral, politic, dar nu și juridic (întrucît nu există subordonare între cel ales și alegătorii săi [44, p. 31]). Pe plan politic, nerespectarea promisiunilor și angajamentelor de către parlamentar poate determina excluderea acestuia din partid, iar față de electorat, răspunderea se concretizează cu prilejul următoarelor alegeri, prin nealegerea acestuia pentru un nou mandat [41, p. 120].

În prezent, multe constituții din lume consacră caracterul reprezentativ al mandatului parlamentar, precum și nulitatea mandatului imperativ [28, p. 44].

Referindu-ne nemijlocit la *Constituția Republicii Moldova*, precizăm că potrivit art. 68 alin. (1): „în exercițiul mandatului, deputații sunt în serviciul poporului”. Rezultă deci că „mandatul parlamentar are un conținut de mare generalitate și exprimă relația Parlamentului cu toată națiunea, dar nu numai cu o circumscripție electorală” [42, p. 86] (cu alegătorii majoritari, dat fiind că

întreaga țară este o singură circumscripție electorală [3, p. 196]).

În același timp, prin alin. (2) al aceluiași articol, Constituția respinge orice formă de mandat imperativ, ca fiind contrară principiului suveranității naționale și a principiului deliberării (o dezbatere nu-i posibilă între cei care nu pot admite decât soluția prestabilită) [18, p. 666]. Deosebirea dintre aceste două mandate rezidă în independența alesului față de alegător. În acest sens, dispoziția constituțională în cauză se corelează cu prevederile art. 72 alin. (1) din Constituție, care consacră iresponsabilitatea aleșilor pentru opiniile lor politice sau pentru voturile exprimate în exercitarea mandatului [36, p. 292-295].

Anume din aceste dispoziții rezultă că raporturile dintre alegători și ales nu sunt un contract, că ele sunt lipsite de consecințele juridice specifice unor asemenea relații. În fine, toate aceste momente confirmă natura juridică a mandatului parlamentar, care este unul *representativ*, implicând în același timp și o serie de particularități care îi conturează esența de *funcție publică*.

Mandatul parlamentar ca funcție publică.

După cum s-a constatat în cele de mai sus, mandatul parlamentar rezultă „dintr-o manifestare de voință colectivă a unui subiect determinat (corpul electoral) făcută în scopul de a produce un efect de drept constituțional” [22, p. 240]. De aici se susține pe bună dreptate că mandatul parlamentar este o categorie a dreptului public, deoarece însăși Constituția este cea care-i stabilește conținutul, îi determină consecințele și limitele sale [18, p. 665].

Din aceste considerente, suntem de părerea că mandatul parlamentar nu trebuie redus doar la sensul dat de *Dicționarul politic*, care explică mandatul parlamentar ca reprezentînd [43, p. 153]: „a) un suport popular pentru un program politic, exprimat prin votul dat în alegeri; b) împuternicire dată unui deputat să exprime doleanțele și voința cetățenilor ce l-au ales în organele reprezentative ale statului”.

În calitatea sa de categorie a dreptului public, mandatul parlamentar desigur, presupune cu mult mai mult. În literatura de specialitate, în acest sens, pot fi atestate cîteva definiții date mandatului parlamentar:

- „un mijloc intermediar între popor ca deținător al suveranității naționale și reprezentanții acestuia în organul legislativ al statului, rezultînd din alegeri, al cărui conținut este determinat de normele de drept constituțional” [31, p. 305];

- „o împuternicire politico-juridică acordată de către corpul electoral prin alegerea unor reprezentanți în scopul exercitării suveranității naționale, mandat protejat constituțional, atrăgînd răspunderea morală și politică a deținătorului mandatului” [5, p. 20];

- o „împuternicire dată de către popor unor persoane în scopul de a-l reprezenta în procesul exercitării puterii de stat, împuternicire care se transformă într-o *funcție* sau *demnitate publică* electivă, nominativă, înzestrată cu anumite competențe și garanții pentru participarea efectivă la libera exercitare a funcțiilor Parlamentului, ca autoritate reprezentativă a poporului” [39, p. 57-58; 16, p. 265];

- „demnitate publică rezultată din alegerea de către electorat în vederea exercitării prin reprezentare a suveranității naționale (puterii poporului) și care conține împuterniciri stabilite prin Constituție și legi” [14, p. 289; 29, p. 304];

- o *demnitate publică* rezultată din manifestarea de voință a corpului electoral în scopul exercitării prin reprezentare a suveranității naționale în baza împuternicirilor stabilite prin Constituție și legi în spiritul democrației și statului de drept [5, p. 16; 3, p. 195; 18, p. 664];

- „o funcție publică cu care membrii adunărilor (Camerelor) parlamentare sunt investiți prin alegere, funcție al cărei conținut este determinat prin Constituție și în virtutea căreia fiecare parlamentar, reprezentînd națiunea, concură la exercițiul suveranității naționale” [6, p. 23; 44, p. 31].

După cum se poate observa, sub aspect juridic, mandatul parlamentar reprezintă o *funcție publică*, întrucît cuprinde împuternicirile date de către electorat, prin actul democratic al alegerilor, după proceduri care să pună în valoare exercitarea puterii poporului prin organele sale reprezentative [18, p. 665]. Desigur, acesta se deosebește de o simplă funcție publică atît prin trăsături speciale, cît și prin modalitățile de încetare, fiind în esența sa o *demnitate publică*.

În plus, însăși prevederile Constituției exprimă ideea de a se diferenția totuși mandatul parlamentar de funcția publică, pentru că expresia *demnitate publică* reflectă mai bine dimensiunile

politico-juridice, relațiile și interrelațiile mandatului [18, p. 664].

Sub aspect istoric, trebuie reiterat că concepția mandatului ca funcție publică rezultă chiar din transformarea reprezentării asigurată de către adunările medievale pe lângă suveran. Membrii acestor adunări erau deputați, altfel spus trimiși de către comunitățile lor pentru a fi purtătorii lor de cuvânt și a exprima dorințele lor în schimbul consimțământului la subsidiile cerute de către suveran. Puterile lor țineau de cei care i-au trimis și nu se puteau angaja decât în limitele mandatului pe care l-au primit; pentru această rațiune, acest mandat era imperativ, ceea ce înseamnă că deputații erau legați prin instrucțiunile lor de cei care i-au delegat [6, p. 24].

În timp, după cum s-a relatat anterior, sub influența teoriei suveranității naționale, mandatul parlamentar a căpătat noi trăsături, diametral opuse, care i-au conferit un caracter reprezentativ pronunțat, dar care nu i-au afectat esența de demnitate publică.

Bibliografie

1. Alexianu G. *Curs de drept constituțional*. Vol. III, fascicula I. București: Editura Casei Școalelor, 1934.
2. Arseni A. *Legitimitatea puterii de stat – fenomen complex și indispensabil societății umane contemporane*. Teză de doctor habilitat în drept, specialitatea: 552.01 – Drept public (Drept constituțional). Chișinău, 2014.
3. Arseni A. *Legitimitatea puterii de stat – principiu edificator al statului de drept și democratic contemporan. Argumentare științifică și confirmare practică*. Monografie. Chișinău: CEP USM, 2014.
4. Arseni A. *Suveranitatea națională – de la construcție teoretică la realizare practică*. Monografie. Chișinău: CEP USM, 2013.
5. Arseni A., Costachi Gh. *Mandatul parlamentar – împuternicire politico-juridică întru realizarea suveranității naționale prin reprezentare*. În: *Revista Națională de Drept*, 2013, nr.4(150).
6. Avril P., Gicquel J. *Droit parlementaire*. Paris: Montchrestien, 1988.
7. Baieș S., Roșca N. *Drept civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*. Ediția a IV-a. Chișinău: S.n., 2014 (Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”).
8. Barthelemy J., Duez P. *Traite de droit constitutionnel*. Paris: Dalloz, 1994.
9. Boroș G. *Drept civil. Persoanele*. București: All Beck, 2002.
10. Călinoiu C., Duculescu V. *Drept parlamentar*. București: Lumina Lex, 2006.
11. Cârnaț T. *Drept constituțional*. Ed. a II-a (revăzută și adăugită). Chișinău, 2010.
12. *Codul civil al Republicii Moldova*, nr.1107-XV din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.82–86 din 22.06.2002.
13. Constantinescu M., Deleanu I., Iorgovan A., Muraru I., Vasilescu Fl., Vida I. *Constituția României comentată și adnotată*. București: Ed. Monitorul Oficial, 1992.
14. Constantinescu M., Muraru I. *Drept parlamentar*. București: Editura Gramar, 1994.
15. *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.08.1994, nr.1 (cu modificări și completări până în 14.07.2006).
16. *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: ARC (Tipografia „Europress”), 2012.
17. *Constituția României*, adoptată în ședința Adunării Constituante din 21 noiembrie 1991, publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991, intrată în vigoare în urma aprobării ei prin referendumul național din 8 decembrie 1991. Republicată în *Monitorul Oficial al României* nr. 767 din 31 octombrie 2003.
18. *Constituția României: Comentariu pe articole*. /Coord. Muraru I., Tănăsescu E.S. București: C.H. Beck, 2008.
19. Criste M. *Statutul parlamentarilor*. În: *Legea și Viața*, 2005, nr. 4.
20. Dănișor D.C. *Constituția României comentată. Titlul I. Principii generale*. București: Universul Juridic, 2009.
21. Dănișor D.C. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. I. București: C.H. Beck, 2007.
22. Deleanu I. *Drept constituțional și instituții politice. Tratat*. Vol.II. București: Europa Nova, 1996.
23. Deleanu I. *Drept constituțional și instituții politice. Tratat*. Vol. I. București: Europa Nova, 1996.

24. Deleanu I. *Instituții și proceduri constituționale*. București: C.H. Beck, 2006.
25. Drăganu T. *Drept constituțional și instituții politice*. vol. I. București: Lumina Lex, 1998.
26. Drăganu T., Deleanu I. *Studii de drept constituțional*. Cluj-Napoca: Dacia, 1975.
27. Duculescu V., Călinoiu C., Duculescu G. *Constituția României comentată și adnotată*. București: Lumina Lex, 1997.
28. Favoreu L. *Droit constitutionnel*. 4e édition. Paris: Dalloz, 2001.
29. Guceac I. *Curs elementar de drept constituțional*. Vol.II. Chișinău, 2004.
30. Hamon F., Troper M. *Droit constitutionnel*. 30e édition. Paris: LGDJ, 2007.
31. Iancu Gh. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina LEX, 2007.
32. Ionescu C. *Principiul suveranității poporului – factor structurant al democrației constituționale*. În: Revista de Drept Public, 1996, nr. 1-2.
33. Ionescu C. *Rolul reprezentanței naționale în sistemul constituțional*. În: Dreptul, 1997, nr. 11.
34. *Legea despre statutul deputatului în Parlament*, nr. 39 din 07.04.1994. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 59-61 din 15.04.2005.
35. *Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului*, nr. 797 din 02.04.1996. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 50 din 07.04.2007.
36. Micu V. *Imunitatea – garanție a mandatului parlamentar*. În: Teoria și practica administrării publice, Materialele conferinței științifico-practice internaționale din 20 mai 2016 (Chișinău). Chișinău: 2016.
37. Montesquieu Ch. L. *Despre spiritul legilor*. Vol. I. București: Editura Științifică, 1964.
38. Muraru I., Constantinescu M. *Drept parlamentar românesc*. București: All Beck, 2005.
39. Popa V. *Drept parlamentar al Republicii Moldova*: monografie. Chișinău: ULIM, 1999.
40. Popa V. *Dreptul Public*. Chișinău: ULIM, 1998.
41. Popescu R.D. *Răspunderea Parlamentului în dreptul constituțional*. București: C.H. Beck, 2011.
42. Prelot M., Boulouis J. *Institutions politiques et droit constitutionnel*. 10e édition. Paris: Dalloz, 1987.
43. Tomaș S. *Dicționar Politic. Instituțiile democrației și cultura civică*. București: Șansa, 1996.
44. Zaporozjan V., Stratan S. *Incidența unei hotărâri definitive și irevocabile de condamnare asupra mandatului parlamentar*. În: Revista Națională de Drept, 2015, nr. 4.